

Referanser:

KM06/07, KM 09/14, KM 09/11, KM 09/12, KM 09/15, KM 10/96, KM 04/07, KM 16/17, KR 68/18, KR 10/19, KR 30/19, MKR 36/19

Arkivsak: 17/03450-23

Saksdokumenter:

KR 67.1/19 Forslag til Plan for diakoni i Den norske kirke

Revidert Plan for diakoni

Sammendrag

Gjeldende Plan for diakoni i Den norske kirke ble vedtatt av Kirkemøtet i 2007. Det har skjedd store endringer i kirke og samfunn siden den gang. I løpet av de tolv årene diakoniplanen har eksistert, har kirken høstet mange erfaringer. Spesielt gjelder dette innenfor områdene «Vern om skaperverket» og «Kamp for rettferdighet». Eksempelvis har klimautfordringene blitt akutte, og flyktning- og migrasjonssituasjonen i verden påvirker oss på en annen måte enn tidligere. En revidert og oppdatert diakoniplan vil være et godt redskap for utvikling av kirkens diakonale arbeid i en fase der betydningen av diakonien løftes fram og styrkes med økte ressurser.

På lokalt plan har menigheter også gjort seg viktige erfaringer knyttet til metoder og arbeidsmåter i det diakonale arbeidet. Samhandling og samskaping med andre aktører har blitt enda viktigere enn tidligere. Målet er å legge til rette for at det diakonale arbeidet skal ha en bedre metodisk og innholdsmessig plattform, samtidig som det kan være i dynamisk samspill med utfordringene som til enhver tid er aktuelle.

Det ble satt av god tid til arbeidet med revisjonen for å sikre en bred og involverende prosess fra de diakonale fagmiljøene og bispedømmene. Høringen involverte alle nivåer i kirken, fra menighetsråd, via fellesråd til bispedømmeråd og biskop.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

Kirkemøtet vedtar vedlagte forslag til Plan for diakoni i Den norske kirke.

Saksorientering

Bakgrunn

Nåværende sektorplan i diakoni ble vedtatt av Kirkemøtet i 2007 (KM 06/07), og gjort gjeldende fra 01.01.2008. Planen er tatt i bruk over hele landet, og også diakonale organisasjoner og institusjoner forholder seg til den. Den har vist seg å være et viktig redskap i utviklingen av diakonien lokalt. Planen bidrar til utvikling av diakonal kompetanse blant frivillige og ansatte både når det gjelder diakoniforståelse og i diakonal praksis. Ett resultat er at antall menigheter med lokale planer stadig øker. I årsstatistikken rapporterer alle menigheter på hvorvidt de har utarbeidet en lokal diakoniplan. Dette har vært et godt utgangspunkt for å dokumentere kirkens samfunnsengasjement i menigheter og viser mangfoldet av kirkens diakonale tjenester lokalt.

Kirkerådet har igangsatt et arbeid med hvordan sektorplaner for de forskjellige fagområdene kan danne grunnlag for en helhetlig menighetsplan. Dette er beskrevet i sak KR 31/19. Det skal utvikles maler og digitale verktøy som letter menighetenes planarbeid og kan bidra til at de ulike arbeidsfeltene ses i sammenheng lokalt. På nasjonalt nivå vil det være behov for oppdaterte sektorplaner som grunnlag for menighetenes arbeid. Nåværende plan for diakoni er den eldste av sektorplanene, og arbeidet med en revisjon av denne ble igangsatt i høsten 2017. I en *revisjon* er det ikke naturlig å gjøre omfattende endringer, da større endringer fordrer en nyskriving av sektorplanen. I tillegg til å oppdatere innholdet i planen, var det et ønske om å redusere lengden på sektorplanen. Den reviderte utgaven tar derfor ikke mål av seg å beskrive hele bredden i det diakonale arbeidet som foregår nasjonalt og internasjonalt. Planen inneholder en overordnet gjennomgang av diakoniens begrunnelse, form og innhold slik den forstås i Den norske kirke. Et hovedmål er å gi inspirasjon og redskaper til lokalt arbeid.

Hvorfor revisjon av Plan for diakoni?

Gjeldende Plan for diakoni har elementer av å være et grunnlagsdokument samtidig som den presenteres som en plan. Det er en sjangermessig utfordring. Ettersom bestillingen kun er en revidering, ikke en nyskriving av planen, er denne utfordringen fortsatt til stede i det reviderte dokumentet. Begrepet *Plan for diakoni*, er imidlertid så godt innarbeidet i lokalt arbeid og diakonale fagmiljøer at vi vurderer det dithen at å gi nytt navn til dokumentet, vil skape forvirring. Det synes spesielt lite hensiktsmessig i en tid der kirken er i ferd med å utvikle helhetlige menighetsplaner.

Etter at gjeldende Plan for diakoni ble vedtatt, er det gjennomført et skille mellom stat og kirke. I forbindelse med det, er det registrert en viss usikkerhet hos offentlige samarbeidspartnere når det gjelder å ha kirken som samarbeidspartner. Ett eksempel er usikkerhet blant enkelte politimestre om kirkens fortsatte rolle som samvirkeaktør etter skillet. Grunnlovens § 16 som angir at Den norske kirke skal være en landsdekkende folkekirke, danner likevel et godt grunnlag for fortsatt samarbeid mellom kirken og offentlige aktører. En oppdatert plan for diakoni er et godt hjelpemiddel for å bekrefte kirken som samarbeidsaktør.

Det har skjedd mange endringer i kirke og samfunn siden gjeldende plan ble laget: Det nasjonale og internasjonale glir stadig mer over i hverandre, og det er derfor

naturlig at dette kommer enda mer til syne i en revidert diakoniplan. Samfunnet har blitt stadig mer pluralistisk og globale trender og bevegelser gir synlige konsekvenser lokalt. Klimaendringer og migrasjon er noe av dette. Folk forventer å bli sett og tatt imot i sine møter med kirken i sorg og glede.

Det er utviklet mange nye konsept og ressurser i de tolv årene som har gått siden nåværende Plan for diakoni ble vedtatt. Det har kommet flere viktige dokumenter, både nasjonalt og fra det verdensvide kirkefelleskapet, blant annet *Diakoni i kontekst* (Det lutherske verdensforbund (LVF), 2009), *Misjon i kontekst* (LVF, 2004) *Sett undertrykte fri* (KM 09/14), *Kirke og helse* (KM 09/15), *Liv i mangfoldig fellesskap* (LVF, 2013) og *Kirken i det offentlige rom* (LVF, 2016). I tillegg har samarbeidspartnere som Helsedirektoratet kommet med aktuelle dokumenter, som *Rundskriv om retten til tros- og livssynsutøvelse (I-6/2009)*, *Mestring, samhörighet og håp, veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer (IS-2428)*, *Nasjonale retningslinjer for forebygging av selvmord i psykisk helsevern (IS-1511)* og *Samhandlingsreformen - Loupålagte samarbeidsavtaler mellom kommuner og regionale helseforetak/helseforetak (Nasjonal veileder fra Helse- og omsorgsdepartementet)*. Innholdet i disse dokumentene har relevans for utviklingen av diakonien og danner et bakteppe for revideringen. Det blir for omfattende å nevne dokumentene spesifikt i diakoniplanen, men de vil bli tilgjengeliggjort som digitale ressurser.

Proessen mot revidert plan for diakoni

Det har vært gjennomført en prosess med bred forankring. Representanter for diakonale institusjoner og organisasjoner, studiesteder, fagforening, kirkelig ansatte i menigheter og bispedømmer har sittet i en referansegruppe. En redaksjonskomité med fagpersoner fra lokalt og regionalt arbeid og institusjoner i tillegg til Kirkerådet, har arbeidet med tekster. Utkastet til revidert Plan for diakoni ble sendt ut på en begrenset høring via høringsportalen på nettsiden www.kirken.no 1.april 2019. Alle bispedømmekontorene var høringsinstanser, og ble i tillegg bedt om å utfordre 3-5 menigheter, 1-2 proster og kirkeverger fra små og store fellesråd. Sentrale utdanningsinstitusjoner, fagforeninger samt diakonale institusjoner var også høringsinstanser og UFUNG kom på eget initiativ med hørings svar. I tillegg lå revidert Plan for diakoni til åpen høring via høringsportalen til www.kirken.no. Det kom inn 68 svar, noe som indikerer en høy svarprosent.

I det følgende trekkes de viktigste tilbakemeldingene fra høringene fram, sammen med en kort beskrivelse av hvordan de er forsøkt ivaretatt i det reviderte dokumentet som følger denne Kirkemøtesaken.

Hvilke endringer og vurderinger er gjort?

Definisjonen

Som en del av diakoniplanen vedtok Kirkemøtet i 2007 følgende diakonidefinisjon:

«Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.»

Hørings svarene gir en tydelig tilbakemelding på at gjeldende definisjon av diakoni er godt innarbeidet både i fagmiljø og i menigheter. Elementene i definisjonen er fortsatt aktuelle teologisk og med hensyn til samfunnsutviklingen.

Struktur

I høringsutkastet var strukturen i planen bygget rundt den diakonale arbeidsmetoden «se-bedømme-handle». Den nye strukturen ble av mange oppfattet forvirrende da innholdet i planen ikke lot seg sortere inn i metodens delstruktur. Begrepet *bedømme* ble problematisert av flere høringsinstanser. Metoden kom ikke til sin rett da den ble gjort til struktur for hele dokumentet. Flere høringsinstanser påpekte behovet for å beholde den gamle strukturen som var bygget opp omkring de fire temaområdene i definisjonen. I det nye utkastet er derfor diakoniplanens opprinnelige struktur i stor grad opprettholdt, med noen endringer i overskrifter og rekkefølge på innhold.

Metoden se-bedømme-handle

Metoden ble både hilst velkommen og satt spørsmålsteget ved. De fleste ønsket en mer utførlig metodebeskrivelse. I den bearbejdede versjonen har derfor arbeidsmetode fått egen overskrift. I tillegg er det utviklet et eget kapittel med beskrivelse av hvordan en lokal diakoniplan kan utvikles. Etterspørselen etter metodeverktøy kan samtidig delvis bunne i at høringsutkastet ikke var ledsaget av de eksisterende ressursene som følger den gjeldende planen, med konkrete metoder og verktøy til bruk lokalt.

Språk

De fleste høringsssvarene påpekte at planen var for ordrik og preget av for mye fagspråk. Ønsket om en kortere og mer lettlest plan var relativt samstemt. Bearbejdet utkast er derfor kortere og teksten er forenklet. Flere høringsinstanser syntes dessuten at utkastet var preget av formuleringer som skaper et skille mellom *oss* og *dem* og at tanken om diakoni som veldedighet fortsatt gjennomsyrrer deler av tekstene. Disse tilbakemeldingene er også forsøkt ivaretatt i den bearbejdede versjonen.

Diakoni som både holdning og handling

Flere høringsinstanser savnet beskrivelsen av diakoni både som *holdning* og *handling*. Formuleringer rundt dette perspektivet er delvis hentet tilbake fra gammel tekst og noe er formulert på nytt.

Tema som ble etterlyst

En del høringsinstanser ønsket større vekt på FN's bærekraftsmål, misjon, innovasjon og samhandling med det offentlige og andre aktører. Noen etterspurte også det samiske perspektivet. Disse temaene er forsøkt skrevet inn eller forsterket i innledning og kapittel 4.

Menighetsdiakoni og institusjonsdiakoni

Det var blandet respons på hvordan planen beskriver forholdet mellom menighetsdiakoni og institusjonsdiakoni. Flere høringsinstanser la vekt på behovet for at planen er konkret, relevant og anvendelig i lokalt menighetsarbeid. Fokuset på lokalt arbeid er derfor beholdt. Språket i planen er imidlertid forsøkt bearbejdet slik at den i større grad kan anvendes både av diakonale institusjoner og menigheter.

Samfunnsanalyse

Responen på samfunnsanalysen var sprikende. Noen mente den var for politisk, andre at den var for pessimistisk og at det var for mange påstander uten kildehenvisninger. Andre mente at problemstillingene var for globale eller at samfunnsanalysen og planen ikke var tidløs nok. Formuleringer, eksempler og momenter som lett kan oppfattes for politiske eller lite tidløse, er tatt bort eller

endret. Flere påpekte også at klimatrusselen og den økologiske krisen nå er så akutt at dette må gjenspeiles enda tydeligere i teksten. Samfunnsanalysen er nå integrert i kapittel 4 som beskriver temaene nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. De fleste anliggender har vært forsøkt tatt inn. For at planen ikke skulle bli for lang, har det samtidig ikke vært mulig å ivareta alle.

Teologisk grunnlag

Flere savnet økt betoning av forsoningen i Jesu død og oppstandelse og det kristne håpet. Dette er tatt hensyn til i nytt utkast. Noen ønsket også å legge gudstjenesten til grunn for den diakonale tjenesten. Dette representerer imidlertid en større teologisk diskusjon. Ettersom verken eksisterende plan eller høringsutkastet berører dette elementet, er det vurdert at det ikke er dekning for å kunne ta dette inn.

Frivillighet

Det er tilbakemelding på at økt fokus på frivillighet er et godt grep. Behovet for verktøy og kompetanse på dette området synes stort. Frivillighet nevnes flere steder i den reviderte planen, men ressurser og verktøy knyttet til frivillighet må primært utvikles eller gjøres tilgjengelig som et tillegg til diakoniplanen.

Ansvar og ledelse

Flere høringsinstanser opplevde det reviderte utkastet som forvirrende når det gjelder ansvar og ledelse. I utkastet til høring fremsto rollene som menighetsråd, kirkelige fellesråd og diakon som uklare og delvis overlappende. Det er endret. Ansvar og ledelse utdypes i tillegg noe mer i kapittel 5.

Avslutningsvis kan det sies at i et så omfattende område som diakonien representerer, er det umulig å omtale alle feltene på en dekkende måte i en kortfattet og overordnet plan. I oppfølgingen vil derfor den reviderte planen ledsages av ressurser som utvikles kontinuerlig og gjøres tilgjengelig digitalt.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Utgifter knyttet til utvikling av nettversjon og lansering av Plan for diakoni gjøres over eksisterende budsjetter. Likeså utgifter til utvikling av ressursbank for diakoni og kompetansehevende kurs for frivillige og ansatte.